

Типологічна класифікація комплаєнсу хворих

Комплаєнс являє собою складний поведінковий симптомокомплекс пацієнта, що формується на основі його індивідуальних характеристик (особистісних якостей, мотивацій, установок, рольових позицій, переконань, емоційних реакцій), визначається особливостями захворювання та умовами лікувально-реабілітаційного процесу і спрямований на виконання лікарських рекомендацій. Комплаєнс є багаторівневим динамічним клініко-психологічним феноменом, який формується в умовах лікувальної ситуації як результат узгодженості поглядів пацієнта і лікаря на прояви захворювання, методи лікування і ефекти терапії. По суті, комплаєнс – це комплекс уявлень, переконань і дій пацієнта, що забезпечує процес дотримання терапевтичного режиму. В основі формування комплаєнсу хворого лежать суб'єктивні переживання симптомів хвороби, уявлення про її прогноз, перебіг і наслідки, а також очікування конкретних терапевтичних результатів.

Основними характеристиками комплаєнсу є його рівень та тип. Рівень комплаєнсу є динамічною характеристикою, що відображає реалізовану в поведінці згоду на лікування, готовність до терапевтичної співпраці та участі у довготривалих лікувально-реабілітаційних програмах. Тип комплаєнсу являє собою його змістовну характеристику, що відображає індивідуальні особливості системи оцінок, установок, переконань, емоційних реакцій, мотивацій та дій пацієнта щодо лікувально-реабілітаційних заходів. Комплаєнс розрізняється відповідно до рівня дотримання терапевтичного режиму і може бути повним, частковим або низьким. Повний варіант комплаєнсу характеризується своєчасним прийомом призначених лікарських засобів, виконанням лікарських рекомендацій по зміні стилю життя і поведінки і активною участю в реабілітаційній роботі. Повному комплаєнсу відповідає дотримання більш ніж 80 % вимог терапевтичного режиму.

Частковому комплаєнсу відповідає дотримання схеми прийому лікарських препаратів з епізодичними порушеннями (зміною дозувань або

часу прийому), часткове дотримання терапевтичних рекомендацій по зміні стилю життя і поведінки, а також нерегулярна участь в реабілітаційній роботі. Частковий комплаєнс діагностується при дотриманні від 20% до 80% вимог терапії. Низький комплаєнс має місце при регулярних порушеннях схеми прийому ліків, ігноруванні порад лікаря і відмові або мінімальній участі в реабілітаційній роботі. Даний рівень встановлюється при дотриманні менш ніж 20% вимог лікувального режиму.

Система критеріїв, які характеризують якість дотримання терапевтичних призначень хворими: 1) наявність критики відносно симптомів і наслідків хвороби; 2) ступінь довіри до лікаря; 3) інформованість про методи лікування; 4) задоволеність терапевтичними результатами; 5) готовність до зміни життєвого стилю; 6) наявність підтримки сім'ї.

На підставі цих критеріїв створено типологічну класифікацію комплаєнсу хворих, яка включає вісім типів: 1) конструктивний (найбільш оптимальний), 2) формальний (формальне ставлення до вимог терапії), 3) пасивний (підкорення режиму без усвідомлення його необхідності), 4) симбіотичний (залежність від лікаря), 5) нестабільний (спонтанний у дотриманні режиму), 6) негативістичний (опір терапевтичним заходам), 7) дефіцитарний (некритичний до проявів хвороби) та 8) змішаний (представленість рис декількох типів комплаєнсу одночасно) типи комплаєнсу.

Характеристика типів комплаєнсу пацієнтів

Тип комплаєнсу	Характеристика типу
1	2
Конструктивний	Усвідомлення симптомів і наслідків захворювання, спрямованість на досягнення одужання (поліпшення стану здоров'я), реалістичні очікування від проведеного лікування, оптимальна довіра до лікаря, готовність до зміни стилю життя, здатність розмежовувати власну відповідальність і відповідальність лікаря за результати лікування.

Формальний	Домінування зовнішньої мотивації лікування, декларативна готовність до зміни стилю життя, формальне ставлення до лікарських призначень, низький рівень відповідальності.
Пасивний	Недостатність внутрішньої мотивації лікування, інертність, пасивне виконання лікарських призначень, недостатня готовність до зміни стилю життя, низький рівень відповідальності.
Симбіотичний	Емоційна залежність від лікаря, ідеалізація його образу, тривожність, прагнення уникнути відповідальності, інфантильна поведінка, низька готовність до зміни стилю життя.
Нестабільний	Нестабільність поведінкових реакцій хворого в процесі лікування, недостатня організованість, амбівалентне ставлення до лікарських рекомендацій, диспропорція системи відповідальності.
Негативістичний	Заперечення хвороби і необхідності лікування, відмова (повна або часткова) від виконання лікарських призначень.
Дефіцитарний	Відсутність критики до симптомів хвороби у поєднанні з проявами когнітивного дефіциту, неадекватність поведінкових реакцій в ході лікування, низький рівень відповідальності.
Змішаний	Значна представленість рис декількох типів комплайенсу одночасно.